

УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКІ ВІДНОСИНИ НАПЕРЕДОДНІ ТА В ПЕРІОД ГЕТЬМАНУВАННЯ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

М.ГЕДІН

Київський національний лінгвістичний університет

Анотація

У статті аналізуються основні заходи, які здійснювались урядом Української Держави для вирішення спірних територіальних питань з Румунією.

Ключові слова: Українська Держава, Павло Скоропадський, зовнішня політика, Бессарабське питання.

Анотация

В статье анализируются основные мероприятия, которые проводились правительством Украинской Державы для решения спорных территориальных вопросов с Румынией.

Ключевые слова: Украинская Держава, Павел Скоропадский, внешняя политика, Бессарабский вопрос.

Summary

The article analyzes the main activities that were held by the governments of the Ukrainian State for solving disputed territorial issues with Romania

Key words: the Ukrainian State, Pavel Skoropadsky, foreign policy, Bessarabian question.

Україна – незалежна, суверенна держава – має ділові та партнерські відносини з країнами Європи практично в усіх сферах співробітництва. Однією з таких країн є Румунія. Відносини України та Румунії мають глибоке історичне коріння. Українські племена, а також їхні предки становили один із субстратів на північному сході Румунії¹. Обидва народи зближували також боротьба проти ської і експансії.

До створення Румунської держави у 1859 р. українсько-румунські зв'язки мали опосередкований характер, розвивалися переважно з безпосереднім сусідом України – Молдавією, а також з Валахією². Протягом XVI–XVII ст. українські козаки допомагали обом країнам у боротьбі проти Туреччини. Так, у війську волоського воєводи Михайла Хороброго в 1595 р. нараховувалося близько 7000 козаків³.

Після приєднання Буковини до Австрії (1774) і Бессарабії до Росії (1812) на цих територіях українці, румуни і молдовани жили поряд. З останньої третини XIX ст. на цих теренах відбувалися складні процеси міжнаціональних взаємин, пов'язані з національним відродженням усіх трьох етносів⁴. Бессарабські румуни, які навчалися в університетах Києва і Харкова, знайомилися з українським національним рухом і прихильно ставилися до нього. В свою чергу окремі представники української інтелігенції, які деякий час жили в Бессарабії (І.Нечуй-Левицький, М.Коцюбинський, М.Кропивницький, Ф.Вовк), мали творчі контакти з представниками румунської інтелігенції⁵. Зокрема, в 1878–1882 рр. етнограф і археолог Ф.Вовк, перебуваючи на території Румунії, досліджував українське поселення в північній Добруджі і співпрацював з молдавським письменником, публіцистом і перекладачем Замфіром Арборе-Раллі⁶.

Українсько-румунські відносини в період гетьманування Павла Скоропадського ще не знайшли належного висвітлення у вітчизняній історіографії. В історичній літературі вміщено лише окремі згадки про контакти обох країн, що мали місце за доби Центральної Ради⁷, в період 1919–1920 рр.⁸, під час Другої Світової війни та після її завершення, а також

на сучасному етапі⁹. Пропонована стаття ставить своєю метою висвітлити основні аспекти українсько-румунських відносин за часів Української Держави, а також показати, як в умовах регламентації зовнішньополітичних відносин, пов'язаної з підписанням в Бересті-Литовському мирного договору, уряд Гетьманату намагався вирішити територіальні суперечки з Румунією.

Одразу зазначимо, що уряди Центральної Ради і Української Держави в питанні про приналежність Бессарабії завжди обстоювали національні інтереси, що підтверджується низкою архівних матеріалів. Зовнішньополітичну діяльність Центральної Ради у цьому питанні характеризують, зокрема, декілька документів справи «Листування дипломатичного відділу з дипломатичною місією Української держави та УНР в Румунії»¹⁰, які зберігаються у фонді Міністерства закордонних справ УНР. Серед них – протокол засідання комісії про встановлення угоди між УНР та Румунією стосовно товарообміну від 5 січня 1918 р.¹¹ У цій же справі містяться документи, які підтверджують суттєве погіршення відносин між УНР та Румунією. Наприклад, збереглася машинописна копія резолюції Центральної Ради від 13 квітня 1918 р. з приводу анексії Бессарабії Румунією, яку у вигляді ноти №1512 надіслали румунському уряду 19 квітня 1918 р.¹² У резолюції показана рішуча позиція Центральної Ради стосовно анексії Бессарабії і зазначалося, що Раді Народних Міністрів доручено вжити всі можливі заходи для якнайшвидшого розв'язання питання про долю Бессарабії шляхом проведення референдуму серед місцевого населення¹³. Уряд Центральної Ради висловлював сподівання на досягнення консенсусу в питанні про долю Бессарабії, а також зазначав, що з цією метою до Румунії виїхав посол УНР Микола Галаган¹⁴.

У цій самій справі міститься документ, підготовлений у квітні 1918 р. Міністерством закордонних справ УНР, в якому зазначалось, що населення Бессарабії, особливо північної (сюди слід відносити і Хотинський повіт), а також східної та південної частин Бессарабії, постійно звертається до уряду УНР з проханнями про захист їх інтересів. Посилаючись на ноту від 13 квітня 1918 р., уряд УНР висловлював намір відправити до головних центрів Бессарабії своїх комісарів та просив уряд Румунії заборонити військовим контингентам чинити перешкоди українцям¹⁵.

Відповідь румунської сторони на українську ноту від 13 квітня 1918 р. була негативною. Заперечувався сам факт анексії Бессарабії та наголошувалось, що Бессарабія добровільно була приєднана до Румунії з огляду на рішення Сфатул Церій – вищого органу державної влади в Бессарабії та Молдавській Демократичній Республіці в 1917–1918 рр.¹⁶ Представники румунського уряду також запевняли, що їм невідомо про бажання населення Бессарабії бути включеним до складу України, а також заперечували, що більшість населення на території Бессарабії є українським¹⁷. Більш того, румунський уряд заявляв, що по той бік Дністра живе численне румунське населення, і тому Румунія також має права на спірну територію¹⁸. Представники уряду Румунії нагадували також Центральній Раді, що після підписання миру у Бересті-Литовському Україна взагалі не висувала претензій на територію Бессарабії і вважала її окремою державою, кордоном якої була річка Дністер¹⁹.

Виклавши своє бачення бессарабської проблеми, румунський уряд вважав це питання остаточно вирішеним, заперечував факти репресій у Бессарабії і не приймав протесту Центральної Ради. Водночас румунський уряд висловлював бажання підтримувати добрі відносини з Українською Народною Республікою, а також сприяти їх подальшому розвитку.

Проголошення Української Держави та прихід до влади 29 квітня 1918 р. консервативних сил на чолі з гетьманом Павлом Скоропадським не змінили ставлення нового українського уряду до проблеми Бессарабії. Гетьману Павлу Скоропадському було властиве розуміння того, що Україна має бути сильною державою, яка повинна міцно закріпитись на узбережжі Чорного моря, опанованому українцями внаслідок тривалої військової боротьби козацтва проти колонізаційної експансії. Це завдання можливо було виконати, тісно прив'язавши

до Української Держави Бессарабію, яка значною мірою була заселена українцями. Зокрема, міністр закордонних справ гетьманського уряду Дмитро Дорошенко заявляв, що окупація Бессарабії Румунією є актом насильства, не прийнятним для України, а тому це питання потребує термінового вирішення на найвищому рівні²⁰.

Оскільки нота уряду Центральної Ради від 13 квітня 1918 р. була відхилена Румунією, то уряд Української Держави 11 травня 1918 р. був змушений ухвалити заборону на експорт українських товарів до Румунії та Бессарабії. 5 червня 1918 р. була опублікована відозва Павла Скоропадського до Румунії, в якій відкидалися аргументи румунського уряду про право Румунії на володіння Бессарабією та заперечення, зроблені румунською стороною стосовно декларації Центральної Ради²¹. Зокрема, у відозві гетьмана заперечувалося право Сфатул Церій на вирішення долі Бессарабії, оскільки цей державний орган створювався в надзвичайних умовах і не міг мати статусу представницького²². Також нагадувалось про заяви Сфатул Церій, в яких його представники обіцяли не розглядати питання про підпорядкування Бессарабії Румунії до утворення дійсно народного представництва²³. У документі Павло Скоропадський також зазначав, що Сфатул Церій приймав рішення про приєднання до Румунії в умовах, коли відповідь необхідно було дати протягом доби та ще й під значним тиском військових²⁴.

В офіційній відповіді румунського уряду центральним було побажання швидкого залагодження проблем, що існували між Україною та Румунією. Проте водночас у ній заперечувалися основні пункти ноти гетьмана. Одним з аргументів був такий, що регіон між Карпатами, Дністром, Чорним морем та Дунаєм є чітко окресленою та відокремленою територією, на якій, на думку авторів ноти, з IV по XIV ст. зародилася і розвивалася румунська етнічність²⁵. Зазначалося, що на початку XIV ст. з декількох румунських еміграцій у Трансильванії, на Буковині і в Північній Бессарабії утворилися частково незалежні румунські князівства²⁶. У другій половині XIV ст. значна хвиля румунської еміграції з заходу захопила нові території, на яких було утворено Молдавське князівство. Крім того, Міністерство закордонних справ Румунії в черговий раз нагадувало про кордон, який існував раніше, а також про те, що Бессарабія як частина молдавського князівства була у 1812 р. від нього відокремлена²⁷. В історичному нарисі як додатковий аргумент автохтонності «румунського елемента» у межиріччі Прута та Дністра вказувався той факт, що топонімічні назви місцевостей, лісів, гір, річок були молдавськими²⁸.

Проте, перш ніж приступити до відповідей на зауваження ноти українського уряду, румунський уряд звернув увагу на ту обставину, що румунським військам довелося виконувати місію захисту населення Бессарабії від безчинств відступаючих російських військ²⁹. Оцінюючи акт 9 квітня 1918 р., королівський уряд називав його унією Бессарабії з Румунією³⁰.

Далі в ноті містилися безпосередні відповіді на зауваження українського уряду. Так, у відповідь на зауваження, що Сфатул Церій утворювався не як представницький орган, уряд Румунії зазначав, що в умовах зміни політичного режиму іншого способу створення «національного представництва» не буває³¹. Також вказувалося, що Сфатул Церій був легітимним представницьким органом і ніхто ніколи не заперечував його легітимність. Відкидаючи зауваження про те, що Сфатул Церій висловлювався проти політичної залежності від Румунії, королівський уряд називав три декларації: про автономію Бессарабії від 2 (15) грудня 1917 р., про незалежність Бессарабії від 6 лютого (24 січня) 1918 р. та про унію Молдавської Народної Республіки з Румунією³². Стосовно того, що долю Бессарабії мали вирішувати Установчі Збори, румунський уряд рішуче спростовував це твердження, посилаючись на заяви колишнього голови Сфатул Церій. Заперечено було й існування письмової гарантії, даної країнами Антанти уряду Молдавської Народної Республіки щодо незалежності останньої від Румунії³³. Було зроблено зауваження, що подібний документ

міг стосуватися й інших країн, що межували з Бессарабією (зрозуміло, що тут мав місце натяк на УНР). Румунський уряд відкидав і твердження про схвалення ним вищезгаданої гарантії, констатуючи значне національне піднесення, яке спричинило приєднання Бессарабії до Румунії³⁴.

Далі в документі містилася заява про те, що Румунія ніколи не мала наміру завойовувати чи анексувати Бессарабію, однак при цьому не збирається відмовлятися від історичних прав Румунії на етнічні румунські землі. Важливою в цьому контексті була малодоказова теза румунського уряду про те, що населення Бессарабії бажає об'єднатися з Румунською державою³⁵. Щодо направлення військового контингенту до Бессарабії, а це було шостим пунктом ноти українського уряду, королівський уряд твердив, що вони призначалися як для охорони складів румунської армії, так і майна та життя громадян від безчинств більшовицьких військ³⁶.

Досить важливим був і сьомий пункт, завершальний, в якому йшлося про обіцянки українського уряду, дані ним румунському генералу Коанда, в яких, за твердженням румунського уряду, Україна погоджувалася на встановлення кордону по річці Дністер. У черговий раз королівський уряд висловлював здивування з приводу того, що уряд Української Держави відмовляється визнати безперечні права Румунії на Бессарабію і заявляє свої власні права на цю провінцію³⁷.

Повертаючись до питання про права Румунії на Бессарабію, румунський уряд знову звертався до історії, говорячи про ті переселення, які мали місце в минулому і формували склад населення у Пруто-Дністровському межиріччі та за Дністром. Велася мова і про інші події, пов'язані із встановленням зв'язків, зокрема родинних, між молдавською та польською знаттю. В цій частині особливий наголос було зроблено на тому, що українці у великій кількості емігрували до Бессарабії, починаючи з 1870 р., і що станом на початок ХХ ст. українське населення становило близько 210 тисяч осіб³⁸.

Базуючись на подібних твердженнях, румунський уряд фактично намагався показати, що Українська Державна нібито не має жодних історичних прав на Бессарабію. Навіть більше, румунський уряд почав звинувачувати уряд Гетьманату в спробах приєднати до свого складу Бессарабію на правах автономії, стверджуючи при цьому, що Українська Державна почала наслідувати імперську політику Росії під прикриттям потреби вирішення власних стратегічних та економічних завдань. При цьому уряд Румунії нагадував Кисву, що Румунська держава є єдиною європейською країною, яка не має морських портів, і тому Одеса могла б стати чудовим надбанням для Румунії. Проте, роблячи таке попередження, румунський уряд зробив так би мовити «широкий жест», тим самим підтвердивши надмірність своїх бажань. Заява від 19 червня 1918 р. традиційно завершувалася висловлюванням сподівань, що уряди обох країн зможуть домовитися в питанні, яке було предметом обміну нотами, та встановлять добросусідські відносини³⁹. Подібна констатація, безумовно, не могла повністю задовольнити українську сторону, однак пошуки майбутніх контактів з країнами Антанти змусили уряд Української Держави піти на встановлення дипломатичних та економічних відносин з Румунією⁴⁰.

Також слід відзначити, що своєрідним відгуком на ноту уряду Української Держави було повідомлення генерального комісара Військового міністерства Української Держави в Румунії К.Чеботаренка, направлене міністру закордонних справ Д.Дорошенку в липні 1918 р. К.Чеботаренко, посівши цю посаду в червні 1918 р., мав основним завданням охороняти майно Румунського фронту, проте виконував й інші консульські доручення. Безпосереднім його завданням була реалізація прав України на військове майно Румунського фронту з огляду на невизнання їх з боку Румунії⁴¹.

Зрозуміло, що українська нота стосовно Бессарабії справила на уряд Румунії негативне враження, яке 22 червня 1918 р. прагнув передати К.Чоботаренку міністр закордонних справ А.Арїон. Румунська сторона заперечувала, що молдавани складають меншість у Бессарабії, що, звичайно, не сприяло встановленню дружніх стосунків між державами, хоча певне прагнення до них у Румунії все ж таки спостерігалось.

Бажаючи якось виправити становище, яке склалося під час переговорів, К.Чоботаренко запропонував власний варіант вирішення проблеми. На його думку, першим кроком, який міг би змусити Румунію серйозно сприйняти висловлювання української сторони, мала стати відміна заборони вивозу продуктів та промислових товарів з України. Крім того, К.Чоботаренко просив, щоб дозвіл на вивіз будь-яких товарів здійснювався лише через нього, очевидно для того, щоб піднести своє значення як представника Української Держави. На другому місці стояло питання про Бессарабію, і тут генеральний комісар цілком реально оцінював ситуацію, адже на той час в Українській Державі фактично не було засобів, що могли суттєво вплинути на позицію Румунії. Зокрема, він писав: «Питанню про Бессарабію належить додати характер впливу на народні маси Бессарабії, шляхом печаті і обережної тонкої пропаганди і шляхом впливу на різні політичні кола Румунії, між якими по питанню про Бессарабію проводиться жорстока боротьба. Збільшить цю боротьбу і зробить ситуацію в Бессарабії нестабільною виявляється тепер нашим головним завданням»⁴². Одночасно К.Чоботаренко радив для укладення офіційних відносин з Румунією дати румунському уряду інформацію про законність виникнення Української Держави і приходу до влади Павла Скоропадського, направити до Румунії дипломатичне представництво, а також розпочати на її території кампанію з роз'яснення української позиції⁴³.

Слід відмітити, що дії К. Чоботаренка були ланкою у цілій низці кроків, спрямованих на покращення відносин між обома країнами. Ще 10 червня 1918 р. румунський уряд звернувся до Німеччини та Австро-Угорщини з проханням про допомогу у нормалізації стосунків з Українською Державою. При цьому наголошувалося, що відносини між країнами існували ще до початку Першої світової війни, і до Румунії свого часу було відправлено дві українські місії. Нота уряду Румунії викликала обговорення проблеми, однак бути посередником в українсько-румунських відносинах ані Німеччина, ані Австро-Угорщина не побажали. Австро-угорська сторона заявила, що суперечка має бути вирішена лише Румунією та Україною⁴⁴.

У червні 1918 р. К.Чоботаренко висловлював пропозицію стосовно відкриття українських дипломатичних представництв на території Румунії після остаточного вирішення територіальних суперечок між двома країнами⁴⁵. Для Бессарабії призначення консулів передбачалося у разі її приєднання до Румунії. Прикметним є той факт, що консульство пропонувалося відкрити в Кишиневі та два віце-консульства в Акермані та Бельцах. Крім того, К.Чоботаренко пропонував призначити на посади віце-консулів представників місцевої української громади – як правило, відомих діячів культури⁴⁶. Не згадується серед міст, у яких могли відкрити віце-консульство, Хотин, але це можна пояснити тим, що на той час Хотинський повіт перебував під контролем австрійської адміністрації. За умови приєднання всієї Бессарабії до України К.Чоботаренко радив відкрити консульство в Яссах⁴⁷.

Така позиція представника уряду Української Держави на перших порах викликала значний ентузіазм серед українців. 18 травня 1918 р. від гласного Сорокського земства М.Пелеванюка до Міністерства закордонних справ Української Держави надійшла доповідна записка, в якій автор говорив про заходи, які необхідно було вжити у разі приєднання Бессарабії до України⁴⁸. Зокрема, наголошувалося на тому, що необхідно прислати старосту та двох помічників до Хотинського повіту, приєднавши до нього ще чотири волості Сорокського повіту. Наголошувалося і на потребі негайного приєднання Бессарабії до України⁴⁹.

Дещо пізніше, 10 липня 1918 р., до канцелярії гетьмана Павла Скоропадського надійшов документ, в якому гостро критикувалися дії Сфатул Церій та діяльність у ньому румунофілів. Його автор писав про те, що багато мешканців Бессарабії бажають приєднатися до Української Держави, яка є їм ближчою і зможе гарантувати їм безпечне майбутнє⁵⁰. Таке рішення, зокрема, прийняли мешканці Акерманського, Сороцького, Хотинського, Ізмаїльського та Бендерського повітів. Усі рішення приймалися на Земських зборах на основі присудів сільських громад протягом грудня 1917 р. – січня 1918 р. Автор листа наголошував на тому, що Українська Держави повинна приєднати до себе Бессарабію, яка з нею пов'язана в етнографічному, матеріальному та культурному плані⁵¹.

Однак, незважаючи на всі намагання і прагнення гетьманського уряду, Українській Державі не вдалося вирішити бессарабське питання на свою користь. У листопаді 1918 р. румунські війська під командуванням генерала Давідоглу після виведення з Хотинщини австрійських військ, прикриваючись рішенням Сфатул Церій від 9 квітня 1918 р., окупували Хотинський повіт⁵². В одному із звернень Хотинського повітового старости Української Держави від 11 листопада 1918 р. за №38 до командира 2-ї кавалерійської дивізії у м. Хотині говориться про те, що Українська Держави, керуючись положенням, що Румунія приєднала Бессарабію за винятком Хотинського повіту, та домовленістю з румунським урядом, наприкінці липня 1918 р. оголосила про приєднання до Української Держави Хотинського повіту із подальшим його включенням до складу Подільської губернії⁵³. Як зазначається в даному документі, це було зроблено на підставі прохань понад 100 сільських громад, які висловили подібне бажання в своїх зверненнях. Фактично керував повітом представник Української Держави повітовий староста Ізбицький, який просив румунське командування роз'яснити ситуацію⁵⁴. На цей запит 29 жовтня 1918 р. (ст.ст.) надійшла відповідь, в якій вказується, що Хотинський повіт приєднався до Румунії з рештою Бессарабії за рішенням Сфатул Церій, та згадується про відсутність офіційного акту, що передбачав приєднання до України Хотинського повіту⁵⁵. Інший документ датовано 30 жовтня (12 листопада), і в ньому генерал Румунської армії Давідоглу, командир 1-ої кавалерійської дивізії, повідомляє, що Хотинський повіт прилучено до Румунії, а Ізбицькому в супроводі офіцера пропонували залишити територію повіту разом з особами, що його супроводжували, в зв'язку із закриттям з 13 листопада українсько-румунського кордону⁵⁶.

Варто вказати, що в цій же архівній справі є запит Міністерства юстиції до Міністерства закордонних справ Української Держави, де йдеться про постанову міністра внутрішніх справ від 15 червня 1918 р. щодо адміністративного підпорядкування Хотинського повіту Подільській губернії. На цій підставі 8 січня 1919 р. Міністерство юстиції УНР просило повідомити його, чи приєднано Хотинський повіт до України⁵⁷. Таким чином, існували розпорядження уряду Української Держави стосовно Хотинського повіту, але вони, очевидно, не були доведені до законного завершення.

Збереглася також доповідь місцевої адміністрації про політичне становище Хотинського повіту, в якій аналізувалася ситуація, що склалася після відступу австрійських військ. Документ складено російською мовою, у ньому згадується про прибуття повітового старости, який оголосив про приєднання повіту до Української Держави. Управа зверталася до Земських зборів та просила визнати правильними її дії, а також підтвердити прагнення повіту возз'єднатися з «Великою Росією»⁵⁸. У цій самій справі є «Виписка з журналу Хотинського повітового надзвичайного зібрання 28 жовтня 1918 р.», складена російською мовою, в якій схвалювалися дії земської управи та підтверджувалося прагнення повіту до возз'єднання з єдиною Великою Росією⁵⁹.

Важлива інформація стосовно ситуації в Хотинському повіті напередодні його окупації Румунією міститься в «Доповіді Хотинського повітового старости Подільської губернії» від 17 листопада 1918 р. З неї дізнаємося, що до листопада 1918 р. румунськими військами

було зайнято 8 сіл у південній частині повіту, тоді як решта його території і 3 волості Сорокського повіту по лінії від м. Єдинці до річки Дністер були зайняті австрійськими військами⁶⁰. До прибуття старости управління здійснювалося повітовою земською управою. Повідомляється тут і про напрямки просування румунських військ на початку листопада 1918 р., які рухалися трьома загонами: зі станції Окниця, від с. Бурманешти і від м. Ліпкани. Наступ розпочався після 7–8 листопада 1918 р. (н.ст.) і вже 9 листопада після захоплення м. Бричан генерал Давідоглу оголосив про приєднання Хотинського повіту до Бессарабії як частини Румунії. Після захоплення м. Хотина 11 листопада 1918 р. командир II Румунської кавалерійської дивізії полковник Морузї оголосив про його окупацію⁶¹. Повітовий староста Ізбицький у своїй доповіді повідомляв, що в м. Хотині порядок ніким не порушувався, як і не було відомо нічого про ворога, що міг окупувати місто⁶². Щодо посилення генерала на рішення Сфатул Церій, Ізбицький зауважував, що представниками від Хотинського повіту у ньому без законних підстав були кілька військових осіб⁶³.

Викликає інтерес й інший документ, підготовлений виконувачем обов'язків секретаря земської управи для міністра внутрішніх справ Української Держави 23 жовтня 1918 р. Він містить констатуючу частину стосовно скрутної ситуації в повіті з огляду на невизначеність його державної приналежності. Тут в черговий раз наголошувалося на бажанні населення повіту бути в складі Росії, а голова Хотинської повітової земської управи М.Крупенський був уповноважений надати інформацію про подальші дії населення повіту іспанському представнику, який мав захищати права підданих Росії в Австро-Угорщині⁶⁴.

Наступний документ, датований 8 листопада 1918 р., адресувався міністру закордонних справ Румунії (складений він російською мовою). У ньому перераховуються дії полковника Морузї та повітового старости Ізбицького 11–13 листопада 1918 р., коли Ізбицький, висловивши протест, залишив територію Хотинського повіту⁶⁵. Від імені українського уряду зроблено заяву з негативною оцінкою дій румунського командування. Прохання уряду полягало у відміні розпоряджень генерала Давідоглу та виведенні румунських військ з повіту і трьох північних волостей Сорокського повіту з поверненням влади на цій території повітовому старості⁶⁶. Більш того, українським урядом висловлювалася впевненість, що події в Хотинському повіті є наслідком непорозуміння, яке можливо владнати⁶⁷.

Проте ситуація залишалася без бажаних і очікуваних українською стороною змін. На правому березі річки Дністер було зосереджено румунські прикордонні війська та створено низку митних пунктів, чим фактично уряд Румунії переносив на згадану річку східний кордон країни. 10 грудня 1918 р. король Фердинанд I ліквідував Сфатул Церій і проголосив Бессарабію провінцією Румунії⁶⁸.

Таким чином, можна відмітити, що Румунія доводила своє історичне право володіти Бессарабією на підставі того, що свого часу зазначена територія була частиною Румунії. Українська Держава аргументувала свої права на Бессарабію наявністю українського населення на Півдні і Півночі краю, що, в свою чергу, зумовлювало тісні економічні зв'язки між Україною та Бессарабією. Проте аргументи української сторони не втримали Румунію від анексії Бессарабії.

Директорія, яка прийшла на зміну гетьманському режиму, вирішила не ускладнювати свої стосунки з Румунією, тому її керівники замовчували бессарабське питання в процесі налагодження українсько-румунських відносин і фактично погодились на існуючу реальність, сподіваючись на підтримку Румунії в утвердженні УНР.

Слід відмітити, що причини нерозв'язності бессарабського питання полягали не лише в українсько-румунських суперечностях, а й у небажанні Антанти розглядати Україну як самостійну, суверенну державу. Натомість вимоги Румунії відносно Бессарабії заохочувалися. Крім того, слід враховувати, що на Бессарабію претендувала радянська

Росія, проводячи активну політику в цьому напрямі. Тому навіть за наявності прагнення Сфатул Церій приєднатися до України цього б не дозволили зробити ані Росія, ані Антанта, ані Центральні Держави. Вимагаючи входження Бессарабії до України на засадах політичної автономії, а також прагнучи визнання Української Держави, її уряд вдавався до дипломатичних заходів й економічних санкцій щодо Румунії. Проте цей спосіб впливу виявився неефективним. Румунія у той час вже була орієнтована на Антанту, від якої отримувала військову, фінансову та продовольчу допомогу. Вирішенню бессарабської проблеми заважала також відсутність стабільності в Українській Державі наприкінці 1918 р.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- ¹ *Сергійчук В.І.* Українська соборність. – К., 1999. – С.178.
- ² *Литвин В.М.* Історія України. – К., 2008. – С.155.
- ³ Там само. – С.161.
- ⁴ Там само. – С.148.
- ⁵ Там само. – С.149.
- ⁶ *Катренко А.М.* Український національний рух ХІХ ст. – Ч.2. – К., 1999. – С.101.
- ⁷ *Сергійчук В.І.* Етнічні межі і державний кордон України. – К., 1999. – С.167.
- ⁸ *Шорников П.М.* Бессарабський фронт (1918–1948). – М., 2001. – 212 с.
- ⁹ *Шорников П.М.* Указ. соч.; *Глебова Г.* Українсько-румунські відносини на сторінках періодичних видань (1991–2008 рр.) // Дипкорпус. – 2009. – №2. – С.17–22; Зовнішня політика України в умовах глобалізації: Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1993–2003). – К., 2004. – 616 с.; *Зленко А.* Дипломатія і політика: Україна в процесі динамічних геополітичних змін. – Харків, 2003. – 559 с.
- ¹⁰ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф.2592. – Оп.1. – Спр.123.
- ¹¹ Там само. – Арк.2.
- ¹² Там само. – Арк.20–32.
- ¹³ Там само. – Арк.22.
- ¹⁴ Там само. – Арк.23.
- ¹⁵ Там само. – Арк.52.
- ¹⁶ Там само. – Арк.56.
- ¹⁷ Там само. – Арк.57.
- ¹⁸ Там само. – Арк.58зв.
- ¹⁹ Там само. – Арк.59.
- ²⁰ *Дорошенко Д.* Історія України: 1917–1923 рр.: У 2-х т. – Т.ІІ: Українська Гетьманська Держава 1918 року. – К., 2002. – С.202.
- ²¹ ЦДАВО України. – Ф.2592. – Оп.1. – Спр.122.
- ²² Там само. – Арк.85.
- ²³ Там само. – Арк.86.
- ²⁴ Там само. – Арк.86зв.
- ²⁵ Там само. – Арк.88.
- ²⁶ Там само. – Арк.88зв.
- ²⁷ Там само. – Арк.89.
- ²⁸ Там само. – Арк.89зв.
- ²⁹ Там само. – Арк.86.
- ³⁰ Там само. – Арк.86зв.
- ³¹ Там само. – Арк.88.

- 32 Там само. – Арк.88зв.
- 33 Там само. – Арк.89.
- 34 Там само. – Арк.89зв.
- 35 Там само.
- 36 Там само. – Арк.90.
- 37 Там само. – Арк.90зв.
- 38 Там само. – Арк.91.
- 39 Там само. – Арк.91зв.
- 40 Там само.
- 41 *Дорошенко Д.* Вказ. праця. – С.203.
- 42 ЦДАВО України. – Ф.2592. – Оп.1. – Спр.122. – Арк.115.
- 43 Там само. – Арк.116.
- 44 *Шорников П.М.* Указ. соч. – С.203.
- 45 ЦДАВО України. – Ф.2592. – Оп.1. – Спр.123.
- 46 Там само. – Арк.34.
- 47 Там само. – Арк.36.
- 48 Там само. – Арк.53–54.
- 49 Там само. – Арк.54.
- 50 Там само. – Арк.126.
- 51 Там само. – Арк.127.
- 52 *Юрченко А.* Хотинское восстание: (К истории борьбы крестьян северной Бессарабии против австро-венгерских и румынских оккупантов в 1918–1919 гг.). – К., 1948. – С.33.
- 53 ЦДАВО України. – Ф.2592. – Оп.1. – Спр.123. – Арк.122.
- 54 Там само. – Арк.123.
- 55 Там само. – Арк.129.
- 56 Там само. – Арк.130.
- 57 Там само. – Арк.151.
- 58 Там само. – Арк.131.
- 59 Там само. – Арк.137.
- 60 Там само. – Арк.132.
- 61 Там само. – Арк.133.
- 62 Там само. – Арк.134.
- 63 Там само.
- 64 Там само. – Арк.135–136.
- 65 Там само. – Арк.161.
- 66 Там само. – Арк.165.
- 67 Там само. – Арк.167.
- 68 *Босчко В., Ганжа О., Захарчук Б.* Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К., 1994. – С.40.